

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de erroribus Pelagianorum, de Gratia, de
Iustificatione & Merito, de Virtutibus Theologicis, & quatuor Cardinalibus,
ac de ineffabili mysterio Incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. IV. An Christus ut homo, ita sit caput Angelorum, quod ipsis gratiam &
gloriam, etiam essentialem, meruerit?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77342](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77342)

& Christus ut homo sunt quodammodo ejusdem A etiam specie naturæ, in quantum scilicet habent eandem specie participationem divinæ naturæ, in gratia habituali consistentem.

Objicies quartò: Christus in quantum homo eorum tantum est caput, quorum est sponsus: Sed in quantum homo non est sponsus Angelorum, ut docet D. Thomas in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 4. Ergo in quantum homo caput Angelorum non est.

60. Respondeo negando Majorem, nam inter sponsum & sponsam requiritur atomata convenientia in natura, ut ait S. Doctor loco citato: inter caput autem mysticum & membra, tanta convenientia non requiritur, sed sufficit convenientia generica in natura, ut in solutione præcedentis objectionis dicebamus.

61. Obiter tamen observandum est, quod licet Christus ut homo non dicatur sponsus Angelorum ita propriè ut dicitur illorum caput, aliquantulum tamen sponsus illorum dicitur, ut docet D. Bernardus serm. 27. in Cantica, his verbis: *Cum haberet sponsam inherentem sibi à principio multitudinem Angelorum, placuit ei & de hominibus convocare Ecclesiam, atque unire illi quæ de celo est, ut sit sponsa una & sponsus unus.* Nec dissensit S. Thomas loco citato, nam ibidem in responsione ad 4. ita concludit: *Et sic convenientia quæ est inter Deum & Angelos, magis sufficit ad rationem capitis, quam ad rationem sponsi.* Quibus verbis satis indicat ad utrumque aliquam rationem sufficere.

§. III.

Duo corollaria notatu digna.

62. EX dictis hætenus collige, Christum ut hominem, fuisse caput morale primorum parentum, non tantum post eorum lapsum, sed etiam in statu ipsorum innocentie: nam Christus influxit moraliter in primos parentes adhuc innocentiores, sicut in Angelos, aliquam gratiam accidentalem, nimirum fidem in ipsum venturum, non quidem ut redemptorem, sed ut in consummatorem gloriae, ut articulo sequenti §. 5. dicemus.

63. Colliges secundò contra Catharinum, Suarem, aliosque Recentiores, Christum ut hominem, non esse propriè caput creaturarum irrationalium. Nam ut antea dicebamus, de ratione capitis est ut aliquid in membra influat: Sed Christus, in quantum homo, nihil influit in creaturas irracionales: Ergo non est illarum caput. Major patet, Minor probatur. Id quod Christus in quantum homo in membra sua influit, vel debet esse donum gratiæ, vel ad ordinem supernaturalem pertinere; alioquin à Deo quidem ut authore naturæ, & consequenter ab ipso Christo ut homine; unde Augustinus Epist. 113. *Meruit nobis Christus ut justii essemus, non ut homines vel liberi essemus.* Quasi diceret, Christum dona quidem supernaturalia meruisse, non autem ea quæ ad ordinem naturalem pertinent: Sed omnia dona quæ creaturis irrationalibus communicantur, pertinent ad ordinem naturæ: Ergo illa à Christo ut capite non procedunt, nec ex meritis ejus conferuntur, sed à Deo ut authore naturæ communicantur, subindeque Christus non est propriè caput creaturarum irrationalium.

64. Nec obstat quod objicit Suarez ex D. Paulo ad Coloss. 1. ubi Christus dicitur *Primogenitus omnis*

creaturæ. Hoc enim de Christo dicitur, ut est filius Dei, in natura increata subsistens, ut patebit textum illum perlegendi. Vel etiam dicitur *Primogenitus omnis creaturæ*, id est hominis, quia homo in Sacra Scriptura interdum vocatur *omnis creatura*, ut patet ex illo Marci ultimo: *Prædicare Evangelium omni creaturæ.* Vel denique dici potest primogenitus omnis creaturæ, in quantum homo, quia sub hac ratione est finis omnium creaturarum, ut alibi exposuimus.

ARTICULVS IV.

An Christus ut homo, ita sit caput Angelorum, quod ipsis gratiam & gloriam, etiam essentialem, meruerit?

65. DVplex est Angelorum gratia & gloria: una essentialis, & altera accidentalis. Gratia essentialis Angelorum est sicut in nobis, gratia habitualis, quæ dicitur formalis participatio naturæ divinæ. Accidentalis verò est illuminatio eorum intellectus de rebus ad nostram redemptionem pertinentibus, atque adeò de mysterio Incarnationis Dei, quæ idcirco in illis fit, ut cooperentur Deo tanquam ejus ministri in negotio salutis humanæ. Similiter gloria essentialis in Angelis est sicut in hominibus visio beata & intuitiva divinæ essentialis: accidentalis verò est gaudium illud quod de rebus à se gestis in ministerio nostræ salutis percipiunt. Hoc præmissis.

66. Certum est apud omnes nobiscum admittentes, Christum ut hominem esse caput Angelorum, gratiam & gloriam accidentalem dependenter ab ejus merito & influxu fuisse ipsis collatam: ad caput siquidem politicum Angelorum pertinet, ipsos in ministerium nostræ salutis ordinatos illuminare & dirigere, subindeque & esse causam, saltem moraliter, talis illustrationis, nec non cooperationis ad eam sequentis, & ejus mercedis. Unde solum restat difficultas, an Christus ut homo gratiam & gloriam essentialem in Angelos influat, eamque ipsis meruerit?

67. In cuius difficultatis resolutione tres invenio Authorum sententias, duas extremas, & aliam mediam. Prima affirmat absolutè Christum ut hominem, ita esse caput Angelorum, ut ipsis gratiam & gloriam etiam essentialem meruerit. Secunda id absolutè negat. Tertia utramque conciliare volens, docet Deum ab æterno habuisse nostro modo intelligendi duo decreta circa gratiam & gloriam essentialem Angelis conferendam: unum antecedens prævisionem Christi, & aliud eam subsequens; priorique decreto voluisse Deum gratiam & gloriam illam tribuere Angelis ex mera sui liberalitate, & omnino independentè à merito Christi, utpote nondum prævisi: deinceps tamen secundo alio decreto, & posteriori ad prævisionem Christi, statuisse ut eadem gratia & gloria, quas prius ex sola sua liberalitate Angelis conferre decreverat, darentur etiam propter Christi meritum. Primam sententiam tenent Catharinus, Galatinus, Cabrera, Suarez, Valentia, & ex recentioribus Thomistis illustrissimus Dominus Godoy, Episcopus Oxoniensis. Secunda adhaerent Medina, Nazarius, Alvarez, Joannes à S. Thoma, & extra Scholam D. Thomæ Vazquez & Delugo. Tertia verò placet Vincentio Aftuicenzi, & Cipullo.

§. I.

*Secunda sententia ut verior & probabilior
eligitur, & ex Scriptura probatur.*

Dico igitur: Christus ut homo, ita est caput Angelorum, ut ipsis tamen gratiam & gloriam essentiali nullo modo meruerit, sed solum accidentalem.

78. Probatur primò conclusio triplici Scripturæ testimonio. Primum habetur Lucæ 2. ubi Angelus Pastores alloquens post Christi nativitatem, gratulabundus dicebat: *Evangelizo vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie Salvator: his enim verbis satis indicat, Christum solis hominibus natum esse; alioquin tanti beneficii meminisset, nec solis Pastoribus, ceterisque hominibus, sed etiam Angelis, natum esse Salvatorem prædicasset.* Unde Bernardus homil. 3. super Misus est, in fine, hæc verba Isaiæ expendens: *Parvulus natus est nobis, & Filius datus est nobis, subdit: Nobis, inquam, non sibi, qui utique ante tempora multò nobilius natus ex Patre, nasci temporaliter non indigebat ex matre. Non Angelis quoque, qui cum magnum haberent, parvulum non requirebant. Nobis ergo natus, nobis est datus, quia nobis necessarius. Jam de nobis nato & dato faciamus ad quod datus est & natus. Vicamur nostro in nostram utilitatem. De Salvatore salutem operemur.* Similia habet Guericus Abbas serm. 3. de Nativitate Domini, ubi tractans etiam illud, *Puer natus est nobis: Nobis prorsus (inquit) non enim sibi, non Angelis. Sibi, inquam, natus non est, ut scilicet hac nativitate esse, aut melius esse inciperet, qui antequam temporaliter nasceretur, æternaliter erat, & perfecta beatitudo sibi erat, quia de Deo perfectio, Deus perfectus natus erat. Angelis natus non est, quia nec Angelus ille qui in veritate stabat, reparatione indigebat, nec illius qui ceciderat casus reparabilis erat. Ideo nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit: & qui Deus natus erat sibi, puer natus est nobis, se quo lammodo relinquens, & Angelos transiliens, ut ad nos usque deveniens, unus fieret nobis, & exinanitus semetipso, minoratus ab Angelis, aequalis fieret nobis. Qui igitur æternaliter sibi & Angelis erat beatitudo, natus temporaliter, factus est nobis redemptio.*

69. Secundum testimonium habetur Matth. 18. & Lucæ 15. ubi Christus parabolam inducit pastoris, qui nonaginta novem oves in deserto reliquerat, ut centesimam quæ perierat, salvam faceret: communis enim Patrum interpretatio in hunc locum est, per nonaginta novem oves in deserto relictas, significari novem Angelorum choros, quos Christus verus & bonus Pastor, in cælo quodammodo deseruit, dum è sinu Patris in uterum B. Virginis descendit, ut ovem centesimam, quæ hominem designat, à patria aberrantem, & peccato perditum quæreret, & sanguine proprio salvum faceret. Ita hanc parabolam explicant D. Ambrosius lib. 7. in Lucam, cap. de ove centesima. D. Gregorius homil. 34. in Evan. 3. & Venerabilis Beda in illud Lucæ 15. *Quis ex vobis homo qui habet centum oves &c.*

70. Tertius locus sumitur ex capite 2. Epistolæ ad Hebræos, ubi Apostolus loquens de excellentiâ Christi supra Angelos, sic habet: *Qui enim sanctificat & qui sanctificantur ex uno omnes: propter quam causam non confunditur eos vocare fratres dicens, nuntiabo nomen tuum fratribus meis; &*

Tom. IV.

A iterum, *Eccce ego & pueri mei quos dedit mihi Deus. Quia ergo pueri, communicaverunt carni & sanguini, & ipse similiter participavit eisdem. Ex quibus verbis sic formatur argumentum: Omnes qui sanctificantur à Christo, atque adeo quibus ipse meruit gratiam sanctificantem, quæ est gratia essentialis, vocantur pueri & fratres Christi: Sed Angeli non possunt pueri & fratres Christi appellari: Ergo illis non meruit gratiam sanctificantem, sive essentialem.* Major est propositio Apostoli, dicit enim quod qui sanctificantur & qui sanctificat, sunt omnes ex uno, & quod propter hanc causam, non confunditur eos fratres vocare, & quod eos vocat pueros suos. Minor verò probatur: Illi dicuntur ab Apostolo pueri, & fratres Christi, qui communicaverunt carni & sanguini: Sed Angeli non communicaverunt carni & sanguini, utpote spiritus puri: Ergo vocari nequeunt pueri & fratres Christi.

B Respondent Suarez, & Cabrera, duplicem esse sanctificationem, sive gratiam essentialem: unam quæ non tantum sanctificat, sed etiam redimit à peccato; alteram quæ licet reddat sanctum, non tamen liberat à peccato, eò quod in subiecto suo illud non reperiat: Apostolum autem loco citato non loqui de utraque illa sanctificatione, sed duntaxat de illa quæ redimitur à peccato is qui sanctificatur, subindeque nihil amplius ex illo testimonio concludi, quam quod Christus non meruerit Angelis gratiam essentialem, quæ eos sicut homines liberaret à peccato.

C Sed contra: Ideò Apostolus loco citato loquitur solum de sanctificatione liberativa à peccato, quia nullam aliam agnoscebat, cujus causa fuisset meritum Christi: si enim aliam agnovisset, valde processisset diminutè in eo quod præcipue intendebat, nempe excellentiam Christi supra Angelos describere; eam enim amplius & maxime commendare potuisset Hebræis, ex eo quod suo merito, non tantum redemptos, sive homines, sed etiam non redemptos, sive Angelos, sanctificasset.

§. II.

Testimonia Divi Thomæ.

Potest etiam probari conclusio ex D. Thomæ, qui varijs in locis aperte favet nostræ sententiæ: nam quæst. 29. de verit. art. 7. ad 5. sic ait: *Sicut mereri est viatoris, ita non nisi pro viatore aliquis potest mereri, quia oportet ut ei pro quo quis meretur, aliquid desit eorum quæ sub merito cadunt: Angeli autem non sunt viatores, quantum ad premium essentiali, & idè quantum ad hoc nihil eis meruit Christus: sunt autem aliquo modo viatores, respectu præmij accidentalis, in quantum nobis ministrant, ad quod valet eis meritum Christi.* Et in 2. sent. dist. 9. quæst. 1. art. 8. ad 2. docet operationem hominis efficaciorē esse ad merendam vitam æternam, quam sit operatio Angeli; & inter alias rationes pro hac veritate, istam affert, *quia operatio hominis fundatur in merito Christi, non verò operatio Angeli; atque adeò censet Christum non meruisse Angelis vitam æternam.* Item in 3. dist. 13. quæst. 1. art. 2. quæstione. 2. loquens de Christo ait quod non in fuit Angelis removendo prohibens, scilicet peccatum, aut merendo gratiam, Denique in hac parte infra quæst. 59. art. 6. in corp. & in resp. ad 6. concedit quidem iudicio Dei, negat tamen iudicio Christi ut hominis, Angelos subijci, quantum

C Cec ij

ad primum essentiale, & damnationem æternam. Quæ doctrina verificari non potest, si Christus Angelis meruit primum essentiale: si enim antiqui Patres, licet ante Incarnationem iustificati, eo ipso tamen quod ex meritis Christi iustitiam suam habuerunt, subfuit iudicio Christi humano in fine mundi futuro; quare ad Christum ut hominem non pertinebit iudicare Angelos in extremo iudicio de merito essentiali, & premio illi correspondente, si tale primum ex meritis & gratia Christi consecuti sunt?

§. III.

Eadem veritas ratione suadetur.

74. **P**lures adduci solent rationes in ejusdem veritatis confirmationem. Prima & præcipua sumitur ex principiis supra disp. 3. art. 1. statutis, agendo de motivo Incarnationis, potestque sic breviter proponi. Decretum de conferenda gratia & gloria ex meritis Christi, dependet ex prævisione peccati Adami, saltem in genere causæ materialis & occasionalis: Sed decretum de conferenda gratia & gloria essentiali Angelis, non dependet ex prævisione peccati Adami: Ergo decretum illud non innititur præscientiæ meritorum Christi, nec ab illa dependet, subindeque gratia & gloria essentialis Angelis collata, non est ex meritis Christi, sed ex mera & gratuita liberalitate Dei. Major probatur: Christus & ejus Incarnatione decreta fuerunt dependentia à prævisione peccati Adami, ita ut illo non peccante Filius Dei non venisset, ut loco citato fusè cum S. Doctor ostendimus: Ergo gratia & gloria ex meritis Christi conferenda, non potest etiam non dependere à prævisione peccati. Minor autem, in qua est difficultas, probatur primò. Cum Adamus ex suggestionem mali Angeli jam damnati, lapsus fuerit, Deus priusquam statueret permittere peccatum primi parentis nostri, ac proinde priusquam illud præsciret, debuit habere voluntatem permittendi lapsum primi Angeli, subindeque & voluntatem efficacem conservandi bonos Angelos in gratia, eosque consequenter remunerandi gloria essentiali, alias reprobatio malorum Angelorum esset prior prædestinatione bonorum, quod tamen omnes negant: Ergo similiter, imò à fortiori, priusquam Deus decerneret permittere peccatum Adami, illudque præsciret, voluit conferre Angelis gratiam & gloriam essentialem.

Secundò probatur eadem Minor principalis: Gratia quæ est dependens ex prævisione peccati, est gratia sanans & redimens, ut de se patet: Sed gratia collata Angelis non est huiusmodi, ut enim dicitur Matth. 9. *Non est opus valentibus medico, sed his qui male habent*: Ergo gratia collata Angelis non est dependens ex prævisione peccati Adami, nec per consequens ex meritis Christi venturi, sed ex mera liberalitate Dei.

75. **S**ecunda ratio: Omne meritum Christi pro his quos sanctificavit, ita fuit passione & morte suâ consummatum, ut nemo per Christum sanctificatus sit, nisi pro eo Christus passus & mortuus sit, unde quicumque excluditur à sanguine & morte Christi, etiam ab ejus merito & sanctificatione excluditur: Sed Angeli à sanguine & morte Christi excluduntur: Ergo & ab ejus sanctificatione & merito. Minor est certa, & passim docetur à SS. Patribus: Augustinus enim in Enchiridio cap. 61.

A sic ait: *Proprio Filio suo non pepercit, sed pro omnibus tradidit illum: non enim pro Angelis mortuus est Christus*. Berhardus serm. in feriam 4. hebdomadæ sanctæ: *Passio homini data est, quia alteri dari non potuit: nunquid Angelo? Sed ille non eguit? Nunquid diabolus? Sed ille non resurgit*. Gregorius 28. moral. cap. 6. *Incarnationis mysterium & ipsi Angeli electi mirati sunt, qui eodem mysterio redempti non sunt*. Id etiam evidenter convincitur ex illa consequentia quam facit Apostolus 1. ad Corinth. 5. *Vnus pro omnibus mortuus est: ergo omnes mortui sunt*, scilicet per peccatum: Sed Angeli boni & electi, nunquam fuerunt mortui per peccatum: Ergo nullo modo potest dici quod pro illis Christus mortuus sit.

B Major autem in qua est difficultas probatur ex illo Apostoli ad Hebræos 10. *Unâ oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos*. Quibus verbis aperte declarat quod quicumque sanctificati sunt, illà unâ oblatione quâ Christus in ara crucis seipsum in satisfactionem pro peccatis obtulit, gratiam & sanctificationem obtinuerunt, subindeque quod omne Christi meritum pro his quos sanctificavit, passione & morte suâ consummatum fuit. Ratio etiam id suadet, nam convenientissimum est, ut omne Christi meritum pro his quos sanctificavit, in perfectissimo ejus opere completum & consummatum sit: Sed Christi passio & mors fuit opus Christi perfectissimum, & præstantissimum, quia in ea completum est totum pondus charitatis ipsius, juxta illud Apostoli ad Roman. 5. *Commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quia cum peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est*. Quæ verba exponens D. Thomas, subdit: *In hoc quod dicit commendat, immensitatem quandam divine charitatis assignat*: Ergo omne Christi meritum pro his quos sanctificavit, passione & morte suâ consummatum est.

C Confirmatur: In his quæ Christus pro seipso meruit, consummavit meritum suum per passionem & mortem, juxta illud Lucæ 24. *Nonne sic oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam*? Et ad Philipp. 2. *Factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltavit illum*. Ergo à fortiori omne Christi meritum pro his quos sanctificavit, passione & morte suâ consummatum est. Unde commentitium ac temerarium videtur quod ait Suarez, nempe Christi merita pro hominibus, non nisi per mortem & passionem suam consummata fuisse, pro Angelis verò ante mortem & sanguinis effusionem, subindeque actibus passionem antecedentibus, gratiam & beatitudinem ipsis promeruisse: cum enim hoc ex mera Dei voluntate dependeat, iudicare de illo absque revelatione Ecclesiæ, aut urgentissima ratione, temeritate non vacat; præsertim cum Apostolus asserat, Christum unâ oblatione (id est morte & passione suâ) consummasse in sempiternum sanctificatos.

D Tertia ratio: Nullus iustificatus per merita Christi, est glorificatus ante merita Christi per passionem consummata: Sed Angeli sunt glorificati ante merita Christi per passionem consummata: Ergo per merita Christi iustificati non sunt. Minor est certa de fide, & patet ex illo Matth. 18. *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei*. Major verò probatur exemplo Patrum antiquorum qui Incarnationem præcesserunt: ideo enim illi non sunt glorificati ante passionem Christi,

quia eorum gratia, erat gratia derivata à Christo, & ideo non debebat prius consummari in membris, quam in capite à quo derivabatur.

79. Respondet Suarez, negando paritatem, & assignando rationem discriminis, ex eo quod ut homines introducerentur in gloriam, debebat expectari perfecta satisfactio pro peccatis hominum, quæ non fuit Deo exhibita, nisi in passione & morte Christi: hoc autem non habet locum in Angelis, cum enim non peccassent, non indigebant sanctificatione Christi, ut introducerentur in gloriam.

80. Sed contra: Juxta hunc Authorem, tam dependens erat gloria Angelorum à meritis Christi, quam gloria hominum à satisfactioe Christi: Sed propter dependentiam gloriæ hominum à perfecta Christi satisfactioe, per mortem consummata, non poterant homines intrare in gloriam, nisi post exhibitam talem satisfactioem: Ergo similiter ob dependentiam gloriæ Angelorum à meritis Christi consummatis, non poterant Angeli introduci in gloriam, ante prædictam consummationem meritorum, vel si sufficerent merita Christi, ut prævisa, ad hoc ut Angeli glorificarentur, sufficiebat etiam satisfactio Christi ut prævisa, ad hoc ut homines glorificarentur.

81. Ex dictis confutata manet sententia Vincentij Asturicensis & Cipulli: si enim Angeli non habuerunt gratiam & gloriam essentiali ex meritis Christi, ut jam ostendimus, eam non obtinuerunt duplici titulo, ut illi Authores asserunt, sed uno tantum, nimirum gratuite donationis & pure liberalitatis.

Addo quod, suppositâ in Deo antecederet ad decretum Incarnationis, voluntate efficaci dandi gratiam & gloriam essentiali Angelis ex mera liberalitate, gratis omnino & inutiliter statuitur in illo, consequenter ad tale decretum, nova alia voluntas dandi eandem gratiam & gloriam Angelis intuitu meritorum Christi. Quæro enim cui bono nova ista & secunda voluntas? Non bono ipsorum Angelorum, quandoquidem nihil amplius ex vi illius habent de gratia & gloria essentiali, quam ex vi voluntatis antecedentis prævisionem Christi. Non bono etiam gloriæ ipsius Christi, utpote cum non faciat Angelos ab ipso dependere, nisi pro titulo, sine ulla prorsus re; siquidem quod Angeli habeant ex merito Christi illud idem quod haberent, licet non esset tale meritum, titularem solum facit dependentiam ab eo, non verò realem. Unde sicut si homines aliunde quam per Christum fuissent iustificati, gratis pro illis mortuus fuisset Christus, ut habet Apostolus ad Galatas 2. dicens. *Si enim per legem iustitia: ergo gratis Christus mortuus est.* Ita similiter, si aliunde Angelis iustitia, quam per Christum, videlicet (ut concedunt prædicti Authores) ex mera Dei liberalitate, gratis pro illis meruit Christus.

§. IV.

Solvuntur objectiones ex testimonijs Scripturæ & SS. Patrum.

82. **O**bjiciunt in primis Adversarij quædam Scripturæ testimonia, quibus significari videtur, Christum non solum hominibus, sed etiam Angelis gratiam & gloriam essentiali meruisse: dicitur enim ad Ephes. 1. proposuisse Deum in Christo *instaurare omnia quæ in cælis sunt & quæ*

in terra. Et ad Coloss. 1. idem Apostolus asserit Christum *pacificare per sanguinem crucis suæ sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt.* Item Joan. 14. Christus dicebat: *Nemo venit ad Patrem nisi per me.* Denique Apocal. 12. dicitur de Angelis, quod *vicerunt eum* (scilicet Diabolum) *per sanguinem agni.* Si autem Angelorum victoria adscribenda sit sanguini Christi, sequitur eos ex Christi meritis habuisse perseverantiam quæ vicerunt draconem, seu diabolum, ac proinde reliqua auxilia gratiæ, & gloriam essentiali.

Confirmatur: Apostolus ad Roman. 5. loquens de gratia Christi ut hominis, eaque essentiali, dicit quod hæc *abundavit in plures*, quam delictum unius Adam: Sed non in plures homines, peccatum enim Adæ omnes homines infecit: Ergo in homines simul & in Angelos, subindeque Angelis meruit Christus gratiam & gloriam essentiali.

Confirmatur amplius: Ad Hebræos 2. dicitur quod *decebat eum propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, autorem salutis eorum per passionem consummari.* Ubi Apostolus loquitur de Christo, supponitque ipsum ante suam passionem multos in gloriam adduxisse, qui quidem esse debuerunt Angeli, quia priusquam Christus pateretur, nullus hominum intravit cælum: Ergo supponit Christum gloriam essentiali Angelis meruisse.

Ad objectionem respondeo illum locum Epistolæ ad Ephesios sic intelligi & exponi à D. Thoma ibidem lect. 3. *Per Christum instaurari omnia quæ in cælis sunt, id est Angelos, non quod pro Angelis mortuus sit Christus, sed quia in redimendo hominem reintegratur ruina Angelorum:* Psal. 109. *implevit ruinas.* Similiter ad alium locum Epistolæ ad Colossenses, respondet idem S. Doctor ibidem lect. 5. verba illa esse intelligenda de concordia inter Deum & homines, quam Christus Dominus per mortem suam operatus est. Etenim inter Deum & hominem causa discordiæ fuit peccatum, & inter Judæos & Gentiles lex: quia ergo Christus per crucem destruxit peccatum, & implevit legem, causam removit discordiæ, & hoc modo pacificavit sive quæ in cælis, sive quæ in terris sunt, juxta illud ad Ephes. 2. *Ipse enim est pax nostra qui fecit utraque unum.*

Ad locum ex Joan. 14. respondetur ex eodem Angelico Præceptore ibidem lect. 2. sensum horum verborum esse, neminem posse venire ad notitiam Patris, nisi per Verbum suum, quod est filius; cum hoc tamen discrimine, quod homines non veniunt ad notitiam Patris, nisi per Verbum carne velatum, Angeli verò cognoscunt Patrem per Filium, seu Verbum, ut est Deus, & in natura divina subsistit; eaque notitiâ beatificantur, & veluti nutriuntur & saginantur, ut bellissime declarat Augustinus concione 1. in Psal. 13. his verbis: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Ecce cibus sempiternus, sed manducant Angeli, manducant superna virtutes, manducant cælestes spiritus, & manducant & saginantur. Quis autem homo posset ad illum cibum? unde cor iam idoneum illi cibo? Oportebat ergo ut mensa illa lactesceret. & ad parvulos perveniret. Cibus in lac non convertitur, nisi per carnem trahatur, nam mater hoc facit. Quod manducat mater, hoc manducat infans, sed quia minus idoneus est infans qui pane vescatur, ideo ipsum panem mater incarnat, & per humiditatem mammillæ & lactis succum, de ipso pane*

pasce infansem. Quomodo ergo de ipso pane pavit nos sapientia Dei? quia Verbum caro factum est, & habitavit in nobis. Videte ergo humilitatem, quia panem Angelorum manducavit homo, ut scriptum est.

37. Ad locum Apocalypsis dico quod quamvis ante verba citata narretur praelium Angelorum, in illis tamen non loquitur Joannes de Angelis, sed de hominibus, ut patet ex ipso contextu: post narratum enim praelium Angelorum cum diabolo, subditur: *Profectus est accusator fratrum nostrorum, & ipsi vicerunt eum propter sanguinem agni, & non dilexerunt animas suas usque ad mortem.* Ubi manifestum est, D. Joannem non loqui de Angelis, utpote animas non habentibus.

38. Ad primam confirmationem desumptam ex verbis Apostoli ad Roman. 5. respondeo cum D. Thoma ibi lect. 5. quod cum Apostolus dixit gratiam Christi abundare in plures, quam delictum Adæ, ly *plures*, secundum expositionem Augustini, non sumitur ibi comparative, sed absolute; ita ut idem valeat ac multi. Secundum autem D. Ambrosium, quamvis sumatur comparative, nihil contra nos, quia ut rectè advertit D. Thomas, non sumit Ambrosius delictum Adæ pro delicto originali propagato in omnes homines, sed pro speciali delicto idololatricæ, quod non per propagationem, sed per imitationem descendit ab Adam in posteros, quod sanè delictum cum abundaverit quidem in multos, non tamen in omnes homines, verum est dicere, quod gratia Christi abundavit in plures homines, quandoquidem non solum pro infidelibus, sed etiam pro peccatis fidelium mortuus est.

39. Ad secundam confirmationem ex verbis Epistolæ ad Hebræos petitam, respondeo cum S. Thoma ibidem lect. 3. ly *multos filios in gloriam adduxerat*, intelligendum esse non de Angelis, sed de hominibus, sensumque horum verborum esse, quod multos filios in gloriam adducere decreverat, vel jam adduxerat quoad intentionem & decretum; unde S. Doctor hæc verba exponens ait: *Qui adduxerat, id est adducendos præordinaverat.* Quod si aliquis hæc verba Apostoli explicare velit de adductione ad gloriam in executione, dicere poterit, ibi verbum præteriti poni pro verbo futuri; multoties enim in sacris litteris, propter certitudinem prophetiæ, aut eventus futuri, id quod re vera erat futurum, significatur per modum præteriti, sicut Isaiæ 9. *Parvulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis.*

40. Obijciuntur secundo quædam SS. Patrum testimonia, quæ favere videntur Adversariorum sententiæ: Bernardus enim serm. 22. super Cantica sic habet: *Qui erexit hominem lapsum, dedit stanti Angelo ne laberetur, sic illum de captivitate eruens, sicut hunc à captivitate defendens; & hac ratione fuit æquè utrique redemptio, solvens illum, & servans istum.* Quibus verbis concedit Bernardus, Angelos fuisse per Christum preservatos ne laberentur: quo posito negari non potest quod per ipsum fuerint iustificati iustitiæ essentiali. D. Gregorius in cap. 2. libri primi Regum: *Nullus (inquit) hominum neque Angelorum est sanctus, nisi per Christum.* D. Hieronymus in cap. 1. ad Ephesios de Angelis ait, quod *absque peccato nullus sit, & sydera ipsa non sint munda coram Deo, omnisque creatura paveat creatoris adventum.* Unde & crux Salvatoris, non solum ea quæ in terra, sed etiam ea quæ in cælis erant,

A purgasse perhibetur: Ergo juxta Hieronymum Christi passione suâ meruit Angelis gratiam sanctificantem, alioquin non videretur quomodo virtute crucis dicantur purgati.

Ad locum D. Bernardi respondeo quod ibi loquitur de Christo, non ut homine, sed ut Deo, quoad Angelos, ut constat ex verbis antecedentibus: *Quoniam (inquit) qui erat Angelis sanctificatio, redemptio factus est nobis.* Supponunt enim verba illa, Christum, antequam fieret nobis redemptio, atque adeo priusquam fieret homo, factum fuisse sanctificationem Angelorum. Cum ergo dicit Bernardus, *Qui erexit hominem lapsum, dedit stanti Angelo ne laberetur.* solum vult quod per Christum, in quantum Deum, steterunt Angeli boni, sicut per eundem Christum, in quantum Deum & hominem, redemptus est homo lapsus. Eodem modo intelligi & exponi debet D. Gregorius, cum dicit quod *nullus hominum neque Angelorum est sanctus, nisi per Christum;* hoc enim, quantum ad Angelos, intelligendum est de Christo, ut Deo; quoad homines vero de Christo, ut Deo & homine simul, seu de Verbo ut humanâ carne induro.

Ad locum D. Hieronymi respondet Vazquez disp. 49. cap. 5. *testimonium illud nullius momenti censeri debere, eo quod juxta omnium sententiam, manifestum errorem contra fidem contineat: tametsi non satis constet, utrum ex propria, an ex alterius sententia docuerit.* Sed hæc responsio temeritate non caret, sub dubio enim relinquit, an unus ex præcipuis Ecclesiæ Patribus (quem maximum Doctorem Ecclesiæ, & magistrum mundi D. Prosper appellat, ac instar lampadis ab oriente usque ad occidentem resplenduisse, affirmavit Augustinus) fuerit hæreticus, nec ne? Nec valet quod addit Vazquez, nimirum se existimare errorem memoratum non docuisse Hieronymum ex propria sententia, sed ex aliorum libris, nempe Origenis, aut Appollinarij, vel Dydimi &c. Nam hæc correctio errorem potius tribuit Hieronymo, quam ipsum defendat: si enim ex aliorum libris doctrinam illam desumpsit, & hæc (ut asserit Vazquez) manifestum contineat errorem contra fidem, culpabilis redditur Hieronymus, qui talem errorem docuit, licet ex aliorum libris; non enim licitum est errorem docere & adducere ex libris aliorum, nisi ad impugnandum.

Ut ergo à tam gravi injuria, maximum hunc Ecclesiæ Doctorem, ac totius orbis magistrum vindicemus, Advertendum est, nomen peccati dupliciter sumi: nimirum strictè, pro culpa morali; vel largè, pro quocunque defectu creaturæ, quo sensu monstra interdum vocari solent peccata naturæ. Hoc posito dico, quod quando D. Hieronymus dixit Angelos esse sine peccato, ipsamque Christi crucem eos à peccato purgasse, sumit peccatum non strictè pro culpa morali, sed latè pro alio defectu, nimirum pro nescientia mysterij Incarnationis, à qua crux Christi, sive Christus ut homo, purgavit Angelos, eos illuminando quoad mysterium suæ Incarnationis. Fundamentum autem ita explicandi mentem S. Doctoris habetur ex ejus verbis, exponens enim caput secundum Epistolæ citatæ ad Ephesios, dicit quod *omnis creatura Domini sui cruore purgata est.* Certè cum non omnis creatura sit capax mali morali, de illo non loquitur Hieronymus, sed de peccato, ut significat quemcumque defectum, subindeque idem dicendum est de peccato, à quo

in expositione capitis primi docuerat purgari Angelos per crucem Christi.

94. Obijciuntur tertio quædam S. Thomæ testimonia, quæ videntur repugnare nostræ sententiæ: nam S. Doctor super cap. 1. Joannis lect. 10. exponens verba illa Evangelistæ, *De plenitudine ejus nos omnes accepimus*, subdit: *scilicet omnes Apostoli, & Patriarche, & Propheta, & iusti qui fuerunt, sunt, & erunt, & etiam OMNES ANGELI*. Et infra sic ait: *Plenitudo gratiæ quæ est in Christo, est causa omnium gratiarum quæ sunt in omnibus intellectualibus creaturis*. Item hic quæst. 7. art. 9. in corp. docet quod virtus gratiæ Christi se extendit ad omnes operationes & effectus gratiæ, quia Christus est primum & universale principium in genere habentium gratiam, sicuti Sol est universalis causa generationis rerum inferiorum.

95. Ad primum testimonium dicendum, S. Doctorem solum velle, omnes, etiam Angelos, de plenitudine Christi accepisse, quatenus varias illustrationes, & gloriam accidentalem, ex merito Christi habuerunt. Cum verò asserit, gratiam Christi esse causam omnium gratiarum quæ sunt in intellectualibus creaturis, & universale principium in genere habentium gratiam, hoc intelligendum est secundum distributionem accommodatam, nimirum quantum ad omnem gratiam, sive accidentalem, sive essentialiam, in hominibus: in Angelis verò, quantum ad omnem gratiam accidentalem, quam habent ut ministri Christi in salutem hominum. Et certè cum locis §. 1. adductis loquatur expressè D. Thomas de gratia & gloria essentiali, negetque Christum eas Angelis meruisse; locis verò in objectionibus contentis, non loquatur specialiter de illa gratia & gloria, sed de gratia ut sic, & in genere, standum potius est locis illis, quam istis; maxime cum ista possint, juxta expositionem traditam, explicari de gratia accidentali.

§. V.

Diluuntur argumenta ex ratione posita.

96. **T**riplici ratione insurgunt Adversarii contra nostram sententiam. Prima sic potest proponi: Christus est primus omnium prædestinatorum, juxta illud Psalmi 39. *In capite libri scriptum est de me*: Ergo est causa prædestinationis omnium electorum, tam hominum, quam Angelorum, subindeque omnium effectuum prædestinationis illorum: Sed gratia est primus effectus prædestinationis Angelorum, gloria verò essentialis ultimus: Ergo Christus est causa tam gratiæ quam gloriæ essentialis Angelorum. Minor subsumpta, & ultima Consequentia patent, prima verò suadet ex illo communi axioma: *Primum in unoquoque genere est causa cæterorum*. Ergo si Christus sit primus omnium prædestinatorum, erit causa prædestinationis omnium electorum, tam hominum, quam Angelorum.
97. Secunda ratio Adversariorum sic procedit: Gratia & gloria essentialis conferuntur hominibus prædestinatis ex meritis Christi, quia est caput illorum: Sed Christus, etiam in quantum homo, est Angelorum caput, ut articulo præcedenti ostendimus: Ergo etiam illis gratia & gloria essentialis ex meritis Christi conferuntur.
98. Tertia ratio est: Eadem videtur esse ratio de tota gloria essentiali Angelorum, ac de quocumque gradu illius: Sed aliquis gradus gloriæ essentialis

Tom. IV.

Angelorum (ille nimirum qui fuit præmium cor-respondens actui fidei quem Angeli adhuc viatores habuerunt in Christum ut consummatorem suæ gloriæ) dependet ex meritis Christi prævisis: Ergo & tota gloria essentialis illorum.

Hæc tamen rationes, licet aliquam probabilitatis speciem præferant, facile dilui possunt ex fundamentis quæ supra statuiimus. Ad primam enim respondetur, quod licet Christus sit primus prædestinatorum, non tamen eodem modo respectu omnium; nam respectu hominum est primus prædestinatorum, non solum prioritate dignitatis & perfectionis, sed etiam prioritate causalitatis & influxus, quia prædestinatus est ut illorum redemptor, supposita prævisione peccati originalis: respectu verò Angelorum est quidem primus, quantum ad perfectionem & dignitatem, & rationem communem causæ exemplaris; imò est finis eorum, secundum quod sunt præordinati ut ministrant Christo in officio redemptionis; non tamen est primus prioritate causalitatis & influxus respectu gratiæ & gloriæ essentialis Angelorum, cum non sit prædestinatus ut esset illorum redemptor, sed tantum per respectum ad gloriam accidentalem, quam Christus ut ipsorum caput in ipsos influit, ut articulo præcedenti declaravimus. Quando verò dicitur, quod primum in unoquoque genere est causa cæterorum, hoc debet intelligi de causalitate in aliquo genere causæ, vel efficientis, vel exemplaris, vel finalis, non tamen requiritur, quod sit causa efficiens illorum physice vel moraliter; homo enim v. g. licet sit primus in genere animalis, non est tamen causa efficiens cæterorum animalium.

Ad secundam rationem dicendum, non ex sola generali ratione capitis nos colligere omnes effectus nostræ prædestinationis procedere ex meritis Christi, sed ex habitudine capitis ad talia membra ejusdem naturæ specificæ, ad quorum reparationem principaliter venit Christus. Unde D. Thomas quæst. 29. de verit. art. 4. ad 5. ex fine Incarnationis, quia scilicet principaliter facta est ad liberandum hominem a peccato, colligit quod humanitas Christi ordinetur ad influendum in homines redemptos, ut ad finem principaliter intentum, non autem ad influendum in Angelos; nam influxus supra explicatus quo Angelos illuminat, & præmia accidentalia eis tribuit, non est finis Incarnationis, sed Incarnationem consequens, ut ibidem ait S. Doctor.

Dices, si Christus solum accidentaliter influit in Angelos, dona scilicet accidentalia, solum accidentaliter & secundum quid erit caput Angelorum, non verò absolute & simpliciter, contra testimonia Scripturæ articulo præcedenti adducta, in quibus absolute & sine addito dicitur caput Angelorum. Difficile etiam explicari poterit, quomodo prædestinatio Angelorum subijciatur prædestinationi Christi, ut consummanda & perficienda per ipsum.

Sed nego utramque sequelam, licet enim ad rationem capitis naturalis & physici requiratur quod vitam essentialiam in membra influat, non tamen ad rationem capitis morales & mystici, ut patet in Principe respectu Reipublicæ; unde licet Christus gratiam & gloriam essentialiam in Angelos non influat, quia tamen habet influxum in illos, tum secundum exteriorem gubernationem, tum secundum communicationem accidentalium donorum, potest simpliciter & absolute dici Angelorum caput; licet non omnibus modis, nec

D D d d

ita propriè, sicuti hominum, ut docet D. Thomas hic art. 4. & nos articulo præcedenti declaravimus. Perfectè etiam salvatur, & faciliè explicatur in nostra sententia, quomodo gratia Angelorum consummatur per Christum: ad hoc enim sufficit quod ab ipso recipiat perfectionem accidentalem, sicut omnis substantia perficitur & consummatur per accidentia.

103. Ad ultimam rationem respondeo negando suppositum Minoris, nempe quod aliquis gradus gloriæ essentialis fuerit præmium actus fidei Angelorum in Christum, reduplicativè quâ talis; quamvis enim actus ille, consideratus secundum suam substantiam, & quatenus erat actus fidei aliorum mysteriorum, Trinitatis v. g. fuerit meritorius gloriæ essentialis; sicut tamen erat ei accidentale quod terminaretur ad Christum, ut consummatorem gloriæ, ita secundum terminationem hanc consideratus, non fuit meritorius præmij nisi accidentalis, non verò essentialis.

§. VI.

Corollarium præcedentis doctrinæ.

104. EX dictis inferes, Christum Dominum non meruisse Adamo gratiam essentialem quam habuit in statu innocentie: gratia enim collata ex meritis Christi, cum sit dependens ex prævisione peccati, est gratia sanans & redimens, unde à Theologis medicinalis appellatur: Atqui gratia status innocentie, non fuit gratia sanans, sed sanantis; ut enim dicitur Matth. 9. *Non est opus valentibus medico, sed his qui male habent*: Ergo non fuit ex meritis Christi Redemptoris, sed ex sola liberalitate Dei Conditoris.

105. Confirmatur: Gratia collata ex meritis Christi, est fructus sanguinis & passionis ejus, cum omne meritum Christi pro his quos sanctificavit, ita fuerit passione sua & morte consummatum, ut nemo per Christum sanctificatus sit, nisi pro eo Christus passus & mortuus sit, ut §. 2. ratione 2. declaravimus: Sed sanguis & passio Christi, non pertinet ad statum innocentie Adami, ut enim ait Augustinus de corrept. & gratia cap. 12. *In illis bonis Adam Christi morte non eguit*: Ergo gratia essentialis illius status non fuit ex meritis Christi. Sicut tamen Christus idè meruit Angelis gratiam & gloriam accidentalem, quia eas Deus ipsis conferre voluit, consequenter ad prævisionem Christi: ita propter eandem rationem, gratia accidentalis fidei in Christum ut consummatorem gloriæ, quam habuit Protoparens in sua innocentia, consequenter ad revelationem mysterij Incarnationis; illa, inquam, gratia, ipsi à Deo collata est, dependenter à merito Christi.

ARTICVLVS V.

Per quam gratiam Christus in ratione capitis Ecclesiæ constituatur?

106. CUM in Christo duplex sit gratia, una substantialis, quæ gratia unionis dicitur, altera accidentalis, quæ habitualis appellatur, difficultas & controversia est inter Theologos, quænam ex illis Christum in ratione capitis Ecclesiæ constituat, subindeque gratia capitalis appelletur? Vazquez enim hic disp. 48. cap. 4. Mæratius disp. 14. sect. 9. alijque ex Recentioribus, con-

107. tendunt solam gratiam unionis Christum in ratione capitis constituere, subindeque gratiam capitalem dici debere. E contra verò Medina, Nazarius, Aravius, Cipullus, alijque ex nostris Thomistis, docent solam gratiam habituales esse in Christo gratiam capitis. Existimo tamen, gratiam Christi capitalem consistere quidem in recto in gratia habituali, sed in obliquo gratiam unionis importare. Unde sit

§. I.

Duplici conclusione vera sententia statuitur.

Dico primò: Gratia unionis in Christo, gratia capitis non est. 107

Probatur conclusio ratione fundamentali. Gratia capitis in Christo est illa per quam in quantum homo, influit efficienter moraliter gratiam in Ecclesiæ membra: Sed Christus ut homo per gratiam unionis hujusmodi efficientiam non habet. Ergo gratia unionis in Christo gratia capitis non est. Major patet, nam influxus qui per se & propriè pertinet ad rationem capitis in Christo, est per modum meriti; licet enim Christus ut homo physice etiam influat in nostram justificationem, hunc tamen influxum non habuit respectu antiquorum Patrum qui iustificati fuerunt ante Christi adventum, & tamen est verè caput etiam respectu illorum. Minor verò probatur. Per illam formam influit Christus ut homo moraliter efficienter gratiam, quæ est principium quo merendi: Sed gratia unionis non est humanitati Christi principium quo merendi: Ergo Christus per gratiam unionis non influit efficienter moraliter gratiam in Ecclesiæ membra. Major est evidens, Minor verò suadetur. Id est Christo ut homini principium quo merendi, quod est humanitati principium quo elicendi actus supernaturales, & efficiendi opera meritoria: Sed gratia unionis non est humanitati Christi principium quo operandi, cum non informet physice humanitatem, nec eam illa identificetur, quorum alterum necessarium erat, ut per eam posset humanitas Christi actus meritorios efficere, ut disp. 12. art. 2. ostensum est: Ergo gratia unionis non est in Christo principium quo merendi.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio: Gratia capitis constituit Christum intra genus & ordinem operativi, per illam enim Christus constituitur potens influere in alios: Sed per gratiam unionis Christus non constituitur intra genus & ordinem operativi: Ergo per illam in ratione capitis Ecclesiæ non constituitur. Major patet, Minor probatur. Gratia unionis nihil aliud est quàm ipsa subsistentia Verbi Divini, communicata Christi humanitati: Sed per talem subsistentiam non constituitur Christus intra genus & ordinem operativi, cum subsistentia nec proximè nec radicaliter operativa sit; quia neque est potentia operativa, quæ est principium proximum operandi, neque natura, quæ sola est principium radicale operationis, sed solum terminus & complementum naturæ: Ergo per gratiam unionis Christus intra genus & ordinem operativi non constituitur.

Dico secundò: Gratia capitis in Christo consistit adæquatè in recto in gratia habituali: in obliquo tamen & de connotato, gratiam unionis importat.

Probatur prima pars conclusionis: Forma dans Christo ut homini radicale posse ad influ-